

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת זבחים ל"ט-מ"ה

בס"ד, י"ב טבת תשע"א

גליון מס' 604

השבוע בגליון

- קטן יכול להניח תפילין של גדול?
- אמירת "לשם יחוד" - הדעות, הצדדים והמנהגים
- זהירות מבלבל בכוונת השמות הקדושים
- איזה קרבן הקריבו לאחר חורבן בית המקדש

- מחשבה ודיבור, שניהם יחד וכל אחד לחוד
- ציצית המחשבה לדיבור
- יזמתו של האדמו"ר מלובלין זצ"ל - כל יהודי יתחייב לפני הרב

דבר העורך

הגנב

משהניח את עיניו החדות על חפץ ניד, יכול היית להיות סמוך ובטוח שבעליו עומד להיפרד הימנו. יודעי דבר הטיבו להבחין בניצוץ שהבליח בעיניו לרגע קט, בשעה שהיה מתכנן את ההתרחשות שתוביל להעלמותו המסתורית של החפץ. בעודו קומץ את שפתיו בהתרגשות, היה נשען לאחור, מטה את ראשו המדובלל, וכעבור דקה או שתים הכה באצבע צרדה, לאמר, התוכנית מושלמת.

הוא כבר לא היה צעיר. זה כשעה או שבעה עשורים מאז הגיח לאוויר העולם, ומעולם לא נתפס על ידי בני העיירה, או על ידי השלטונות. ערמומיותו היתה לשם דבר, ופקחותו הנדירה היתה הסיבה היחידה שבגינה בני אדם לא התרחקו ממנו לחלוטין. היה לו קסם מיוחד, זיק שובב, חיך נצחי ואישיות תוססת. אבל הוא היה גנב נאלח.

מטבע הדברים, מיודעו לא הוזמן מעולם לאירוע ציבורי כלשהו. איש לא זכר אותו, אף אחד לא חפץ בחברתו, ושמו לא היה רשום במקום כלשהו, לא בחברת תהלים, לא בחברת משניות ואף לא בספר הקהילה. פשוט התעלמו ממנו. היכן קנה את לחמו, היש לו אב או אם, אחים ואחיות, דודים או קרובים? מעולם לא נודע. משכך, ביום חגה של העיירה, כאשר הכל המתינו בשביל העפר שבמבואות העיירה לכרכרתו של הרב החדש, שהוזמן לכהן פאר בעיירתם, לא שותף הברגש בהכנות לאירוע המרגש, ואף לא טרחו ליידעו על סדרת התגיגות הצפויות בשבוע הקרוב. ילדי המקום צבאו על חלונות חדרו של סופר העיירה, שהתיישב במשנה מרץ להשלים את ספר התורה, שהוזמן על ידי גבאי בית הכנסת לפני עשור, אך עם נפילתו של הרב הקודם למשכב, הושהתה כתיבתו, כפי שדברים נוספים בעיירה לא באו על תיקונם. הנפח, עמל זה שבועות להתקין עששיות מיוחדות לאורך שביל העפר שהוביל מבית הרב לבית הכנסת, וחופה מפוארת נרקמה על ידי

דף מא/ב כגון שנתן את הקומץ במחשבה והלבונה בשיקה
מחשבה ודיבור, שניהם יחד וכל אחד לחוד

בדפים אלה עוסקים רבות במחשבת "פיגול" ובמחשבת "לשמה". אין אלו ה"מחשבות" היחידות בתורה. במסכת גיטין (לא/א) מבואר, שאפשר להפריש תרומה במחשבה בלבד ואין צורך בדיבור לשם כך, שנאמר (במדבר יח/כז): **"ונחשב לכם תרומתכם"**. כן נאמר במסכת שבועות (כו/ב) שאפשר לנדור ולנדב במחשבה בלבד, שנאמר (שמות לה/כב) **"כל נדיב לב"**.

למעשה, מבט קל על מצוות התורה מבהיר, כי מצוות רבות תלויות במחשבה. ציצית, יש לעשות "לשמה", לטוות את חוטיה ולתלותם בבגד לשם מצוות ציצית. גם מצה יש לאפות "לשמה", לשם מצוות מצה, ועוד, ועוד. והנה, למרבה הפלא, בשונה מן הנפסק בהפרשת תרומה, פוסק ה"שולחן ערוך" (או"ח סימן י"א סעיף א'), שבעשיית ציצית אין די במחשבה "לשמה", אלא יש צורך באמירה מפורשת שטוויית החוטים נעשית לשם מצוות ציצית. מדוע? ובכן, מקורה של הלכה זו ברש"י בסוגייתנו, כלהלן.

לדעת הרמב"ם, עשיית העבודות בקרבן "לשמה" דיה במחשבה בלבד, כבתרומה. אין צורך בדיבור. לפיכך, כדי שקרבן יהא "שלא לשמה" די בכך שהכהן **הרהר** בשעת השחיטה שהקרבן נשחט לשם שלמים ולא לשם עולה ובעל הקרבן ייאלץ לחזור ולהביא קרבן אחר ("משנה למלך" הל' פסולי המוקדשים פרק י"ג הל' א'). אולם רש"י (ד"ה "כגון") חולק (וכדעתו מצדדים תוס' ד/ב ד"ה "מחשבה בעלמא" ועוד), ולדעתו יש צורך בדיבור. זאת, מאחר שבפסוק אשר ממנו למדים דין "פיגול" בקדשים מרומז שיש צורך בדיבור, שנאמר (דברים יז/א) **"לא תזבח... שור ושה... כל דבר רע"** (סטמ"ק ב"מ מג/ב, עפ"י דרשת ה"ספרי"). [האחרונים מביאים מספר ראיות מן הש"ס לדעתו של רש"י].

מעתה, לפנינו מצוות הפרשת תרומה, אשר לגביה די במחשבה, ומאיךך "לשמה" ו"פיגול" שלגביהם אין די במחשבה בלבד. יש, איפוא, לברר, אם דין כל אותן מצוות שיש לעשותן "לשמה", כדין מצוות תרומה או כדין הקדשים. בספק זה התחבטו רבותינו הראשונים (הובא ב"הלכות קטנות" של הרא"ש, הל' ס"ת סימן ג; ספר "התרומה" סימן קצ"ב), ומכאן הספק פסק ה"שולחן ערוך" לחומרא, שיש צורך גם בדיבור.

נוכחנו, איפוא, כי לדעת רש"י, פעמים שהתורה מסתפקת במחשבה בלבד, ופעמים שהיא דורשת דיבור מפורש. נשאלת השאלה, אם ב"לשמה" יש צורך גם בדיבור, מדוע רוב ההתייחסויות

צעילוי נשמת

הר"ר **יששכר בן דוד** ז"ל
ב"ר יעקב צבי ובת שבע ז"ל
נלב"ע ט"ו בטבת תשנ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **משה יהודה למפרט** ז"ל
ב"ר אהרון שלמה הלוי ז"ל נלב"ע י' בטבת תשס"ח
ולע"נ מרת **גיטל למפרט** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל נלב"ע י"ג בטבת תש"ע

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **אריאל זליכוב** ז"ל
ב"ר צבי הכהן ז"ל
נלב"ע י"ב בטבת תש"ע

תנצב"ה

הונצח ע"י משפחות **זליכוב** שיחיו - ת"א

הוקדש לעילוי נשמת

הר"ר **יהושע השיל רייזמן** ז"ל ב"ר חיים ז"ל
נלב"ע י' בטבת תשס"ט **תנצב"ה**

הונצח ע"י חתנו ידידנו הר"ר **חיים פינק** ומשפחתו שיחיו - תל אביב

נר ה'
נשמת
אדם

במסכת הן לגבי המחשבה דווקא, כגון, "מחשבין מעבודה" (י/א), "מחשבה פוסלת" (ג/א), "לא יערב בו מחשבות אחרות" (כט/א) ועוד.

ציקת המחשבה לדיבור: הגר"מ עפשטיין זצ"ל ("ערוך השולחן העתיד" סימן קמ"ו) מבאר, כי עיקר ה"לשמה" תלוי במחשבה, כבתרומה, אלא שלגבי קדשים הוסיפה התורה וקבעה, שעל יוצר המחשבה ליצוק אותה לדיבור. אין לפנינו שני דברים נפרדים, אלא אחד - מחשבה, שהיא העיקר, הבאה לידי ביטוי בדיבור. דברי אלו, הוא מסיים, אינם הסבר נאה בעלמא, כי אם בעלי השלכה הלכתית משמעותית ביותר, מאחר שלאור האמור, כהן שיאמר בפיו כי הוא מפגל את הקרבן, אך באותה שעה יהרהר בדבר אחר, לא פיגל בכך את הקרבן, כיוון שאת העיקר, את המחשבה, הוא לא ביצע [עיי' שם סעיף ח' שר"ל, שגם הרמב"ם אינו חולק ע"ד רש"י ותוס'. אולם, דעת שאר האחרונים אינה כן, ועיי' שו"ת "מנחת ברוך" סימן א' ובמש"כ שם בענף ד'].

דף מא/ב על דעת ראשונה הוא עושה

יזמתו של האדמו"ר מלובלין זצ"ל - כל יהודי יתחייב לפני הרב

בדף הראשון של המסכת התוודענו לכלל "כל העושה - על דעת ראשונה הוא עושה". לאור כלל זה מבארת סוגייתנו, שכהן שחשב מחשבת פיגול [הפוסלת את המנחה] בעת קמיצת המנחה בידו, ובשעת הקטרתה - שתק, גם הקטרתו מפוגלת, משום ש"כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה". היינו: מאחר שתחילה קמץ בפיגול, גם אם שתק לאחר מכן, מן הסתם מחשבתו נותרה כשהיתה.

בשנת תרפ"ד העלה האדמו"ר מלובלין, רבי אלתר עזריאל מאיר איגר זצ"ל, הצעה מהפכנית שנועדה להציל את המון העם ממכשולות איסורי ריבית. ב"הצעה לגדולי הדור" שהתפרסמה ב"קובץ דרושים" בהוצאת "אגודת הרבנים בפולין" (כרך א' ח"ב), הוא ביקש ליזום תקנה, שכל יהודי יתחייב בפני רב עירו, כי כל עסקאותיו, מעתה ועד עולם, יחולו לפי תנאי "היתר עסקה". תקנתו נחשבה חדשנית, בעיקר בשל הקושי ליצור רצף בין התחייבותו בפני רב העיר, עד למועד ביצוע העסקה. האדמו"ר מצא לכך מספר סימוכין בסוגיות מורכבות בש"ס, אחת מהן היא סוגייתנו, אשר בה מבואר כי "כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה", ממילא, כל עסקאותיו של המתחייב יחולו לפי דעתו, כפי שהביעה לפני הרב [על פרטי וכללי היתר עסקה, ראה בהרחבה ב"מאורות הדף היומי" כרך ה' מסכת בבא מציעא דף סח/א].

גדולי הדור מכל קצוי תבל, נדרשו לסוגיה זו ופרסמו את דעתם בכרכים הבאים של "קובץ דרושים", והמשא ומתן ההלכתי התרחב והלך, עד שחלק מן התשובות נדפסו ביוזמת האדמו"ר מלובלין, בספר "תקנת רבים" בשנת תר"צ. כמה מגדולי פולין, ביניהם הגאון מלובלין רבי אליהו קלאצקין, הגאון רבי מאיר אריק, המהר"ש ענגיל, האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" ועוד, נטו להסכים להצעה זו בבחינת הצלה בשעת הדחק, תוך הצבת הסתייגויות שונות. האדמו"ר מלובלין זצ"ל החליט לבסוף להוציא את יזמתו אל הפועל בצירוף חלק מן ההסתייגויות, אך למעשה לא התפשטה תקנה זו.

בספרו "משנת אהרן" (שו"ת ח"א סימן כ'), פורס הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל סדרת חילוקים בין המקרה המובא בסוגייתנו לבין הצעתו של האדמו"ר מלובלין זצ"ל:

- א.** כל הפעולות הנעשות בקרבן מצטרפות זו לזו ומשלימות האחת את רעותה, לפיכך, "על דעת ראשונה הוא עושה", שהרי יש קשר בין הפעולות. אך בין פעולותיו הסתמיות של האדם אין כל קשר, ומניין לנו כי עסקאותיו בחודש תמוז הן על דעת מה שחשב חצי שנה לפני כן.
- ב.** בסוגייתנו, בעת ביצוע הפעולה השנייה הכהן שותק. או אז אפשר להניח שדעתו כעת היא כפי שפירשה תחילה. הגיון זה אינו קיים בעסקה שהשותפים לה אינם שותקים, אלא עוסקים ב"הלוואה" וב"ריבית". כלומר, הם אינם מותירים חלל ריק שאפשר למלאו במחשבתם הקדומה.
- ג.** יש להבדיל באופן מובהק בין המקומות שבהם התורה מתייחסת למחשבה, לבין המקומות שהתורה מתייחסת למעשה. שהנה, מחשבת פיגול מקורה במתחולל בראשו של הכהן [אלא שעליו לבטאה בפיו, לדעת רש"י]. לעומת זאת, ענייני ריבית אינם קשורים כי הוא זה למחשבות, כי אם למעשים, תכלס', לתוצאות המשפטיות שנוצרו על ידי האדם.

מעתה, סוגייתנו מחילה את הכלל "על דעת ראשונה הוא עושה" על כהן העוסק במחשבותיו הקובעות את גורלה של המנחה. במקרה זה, קובעת התורה, כי די במחשבה תת הכרתית של הכהן, כדי לפסול את המנחה. לעומת זאת, בענייני הלוואות ועסקאות, אין בכחה של מחשבה תת הכרתית ליצור חלות משפטית, מחשבה מסוג זה מוגבלת בכחה, ואינה יכולה לשנות סדרי עולם [ראה עוד "ברית יהודה" פרק מ' ס"ק י"ט. "תורת ריבית" פרק ט"ז סעיף ל"ב].

טובי התופרות שבנשות העיירה, כדי להוביל תחתיה את ספר התורה ואת הרב החדש, לבית הכנסת. מאות עיניים, צעירות, זקנות, מטושטשות וצלולות כבדולח, הביטו בצפייה דרוכה בענני האבק שהתמזו ממרחקים בין השדות. "כרכרת הרב מגייה", פשטה השמועה מיד בין קהל הממתינים, וילדים נמרצים טרחו לפזר את הבשורה בכל רחבי העיירה, תוך שהם מובילים אחריהם שובל נוסף של אנשים נשים וטף שאצו-רצו להקביל את פני רבם. אותה שעה שמת בערל, לפני עגלון העיירה, את זכוכית המגדלת מעינו הדהויה, ואישר בפנים מחייכות, "רואים את העגלה ממרחק". היא כבר היתה לידו.

בשירה ובריקודים, בתוף ובמחול, הובילו בני העיירה את רבם החדש שהתהדר בפנים מאירות ובזקן שיבה עבות. הרב העניו סרב בכל תוקף לשבת בכרכרתו, גבוה מעל בני העיירה שכרכו סביבה, וחיש קל ירד מן העגלה והשתלב במעגלי החוגגים ששמחתם בקעה השמימה. ר' יוס'ל, הגבאי הוותיק של העיירה ככה בשתי עיניו. באחת, הביט על המרא דאתרא הדור הפנים, ותקווה בלאה את ליבו, ובזולתה השקיף על פני בית העלמין, שם הזדקרה המצבה הלבנה שסימנה את מקום קבורתו של הרב הקודם, אשר שימש כסנדק בבריתו שלו.

לפתע, בתוך כל ההמולה החגיגית, הבחינה אנו החדה של ר' יוס'ל בצליל חשוד. לא היה לו כל ספק כי שמע מכת אצבע צרדה, כזו שה"גנב" נוהג היה להשמיע. הוא כאן, הגנב, תוך מספר שניות, צד ר' יוס'ל במבטו את ה"גנב", שעון על הכרכרה שהרב ירד ממנה זה עתה, ראשו המדובלל מצווד בזיחיות, ועיניו ממוקדות ברב החדש. סלסל ר' יוס'ל בשפמו, מרט שערה או שתיים מזקן התיש שהפך לסימן ההיכר שלו, וחילק פקודות לבחורים נלהבים אדומי לחיים. "שימרו עליו! על כל צעד, אל תניחו לו לעולל מאומה. מי הזמין אותו לכאן???"

הוא חש היטב בשמירה שהופקדה עליו. זה היה המקצוע שלו, להבחין באחרים שמכחינים בו, בלי שהם יבחינו שהוא הבחין בהם. אדיש מתמיד צעד מיודעו בתוך נהר האדם שהשתרע מחוף לבית הרב, כדי לברכו שיעמוד בראשם שנים טובות וארוכות. שמחתו של ר' יוס'ל הגבאי הושבתה לחלוטין. מוחו התייגע ממחשבות מייסרות, מה לו לגנב זה ולשמחה זו.

בבוא הערב, הגיע תורו של מיודעו להכנס לחדרו של הרב ולברכו. הרב, שכל יודעיו הכירו את חיבתו העצומה לתורה הקדושה, יושב היה על כסאו, אצבעו מונחת על שורות הגמרא הענקית שלפניו, בעודו משיב בנעימות לבני העיירה שבאו להקביל את פניו. ה"גנב" הושיט את ידו לרב החדש, וטבעת הבחורים-השומרים, הלכה והתהדקת סביבו. הוא רכן לעבר הרב, והשומרים רכנו איתו. הרב הביט בו ממושכות, ולפתע, מצחו המקומט התיישר, נינוחות התפשטה על פניו. "הוא מכיר אותי", לחש ר' יוס'ל בפסקנות. הרב מכיר את ה"גנב". לתדהמת הכל, התקרב ה"גנב" לאזנו של הרב, הביט חליפות בגמרא וברב תוך כדי תנועות תוכחה לחש: "אמרתי לך שזה לא יגמר. אמרתי לך!!!"

אמר ויצא.
חרושת השמועות הקיפה את העיירה חבילות חבילות. ר' יוס'ל טען בלהט, כי הוא התכוון לכך שהוא יודע כ... ואולי להיפך. נשות העיירה כינסו בחפזה את צאצאיהן לתוך ביתן פנימה, לאחר ששמועות רעות טענו, כי הרב, הוא... "שותפו" של הגנב, ומי יודע איזו כנופיה עלולה ללפות את העיר בטרפיה. מן הקצה השני של העיירה חלפה שמועה מפירה. כי אנשים מהימנים שמעו את שיינא הצדקת, שעברה זה מכבר את גיל המאה, אומרת בפה מלא, שמאז ומעולם עלה בדעתה, שה"גנב" אינו אלא צדיק נסתר. בחצות הלילה, היו בני העיירה מוכנים להניח את כל כספם בצקלונם של מי שיגלה להם את הסוד הכמוס שמקשר בין רבם החדש ל"גנב" הישן.

לקראת אשמורת הבוקר, הושלמה הרכבת המשלחת שתפקידה היה לברר את התעלומה אפופת המסתורין. ראש תברה קדישא, ראש תבורת תהלים, ראש תבורת משניות והגבאי ר' יוס'ל בראשם, הרחיבו צעדיהם בצוואת לעבר ביתו של ה"גנב", כשעיניהם החוששות של כל בני העיירה מלעות אותם בדרכם. כעבור מספר דקות נתגלתה לעיניהם בקתתו של ה"גנב" מוצפת

דף מו/א מלמד שטעונין גניזה

קטן יכול להניח תפילין של גדול?

בסוגייתנו מובאת מחלוקת רבי זוסא וחכמים, אם כהן הדייט רשאי ללבוש במהלך השנה את בגדי הכהן הגדול שעבד בהם ביום הכיפורים. לדעת רבי זוסא - כשרים הם, ולדעת חכמים, "בגדים שנשתמשה בהם קדושה חמורה, תשתמש בהם קדושה קלה?" (יומא יב/ב).

היו שבקשו ללמוד מגמרא זו, כי ילד שמניח תפילין לפני הכנסו לעול תורה ומצוות, אינו רשאי להניח תפילין של אדם מבוגר, שהרי אינה דומה מצווה שמקיים קטן בהנחת תפילין למצווה שמקיים גדול. נמצא, שבהעברת התפילין לרשות הקטן, הם הורדו מקדושה חמורה לקדושה קלה, בדומה להעברת בגדי כהונה מכהן גדול לכהן הדייט.

לא לחינם, מוסיפים האוחזים בדעה זו, נקטה הגמרא (ערכין ב/ב, סוכה מה/א) בלשונו: "קטן... אביו לוקח לו תפילין", "לוקח" בדווקא, משום שאין הוא רשאי למסור לו תפילין שהשתמש בהם יהודי בן מצוות (וראה תוס' בערכין שם ובהגהות ר"ש טויבש שם בסוף הגמרא).

הגר"מ שטרנבוך שליט"א, דוחה חידוש מפתיע זה בספרו "הלכות הגר"א ומנהגיו" (עמ' ע"ח). לדעתו, רק בשימוש של **לבישה**, כגון, בבגדי כהונה, יש להקפיד שלא יירדו מקדושה חמורה לקדושה קלה, משום ששמו של הבגד הופך מ"מלבוש כהן גדול" ל"מלבוש כהן הדייט". אולם תפילין אינם מלבוש - חפץ של מצווה הם, וממילא, כינויים אינו תלוי בשימוש בהם, כשם שלא יעלה על הדעת שקטן לא יענע לולב שנענעו גדול, מחשש שהוא מוריד מחשיבותו של הלולב, שהרי על ידי שהגדול נענעו הוא לא הפך ל"לולב של גדול", וכן הדבר בתפילין (ראה גם "תפילין במדרשי חז"ל ובמשנת חכמי הדורות" עמודים ש"ב-ג).

אכן, לגבי חוטי ציצית, המתירים את הבגד ללבישה, פסק ה"משנה ברורה" (סימן ט"ו ס"ק א') בשם "הארצות החיים", שאין להעבירם מטלית של גדול לטלית של קטן, החייב במצווה מדרבנן בלבד. שכן, בעוד שהלולב אינו נוטל חלק פעיל במצוות נטילת לולב, הרי חוטי הציצית **מכשירים** את הבגד, והעברתם לבגדו של קטן היא הפחתה מיעודן הקודם.

דף מו/ב

אמירת "לשם יחוד" - הדעות, הצדדים והמנהגים

בסידורים רבים מופיעה התפילה "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל", לפני לבישת ציצית, הנחת תפילין, אמירת ברוך שאמר, ספירת העומר וכדומה. מקור אמירה זו מסידורי המקובלים, וכעדותו של רבי אלעזר פלקלס זצ"ל [תלמידו המובהק של ה"נודע ביהודה" וממלא מקומו ברבנות], בספרו "תשובה מאהבה" (שו"ת ח"א סימן צ'), היא נתחדשה בשנת ה' ש', בקירוב. פולמוס תקיף התנהל בתקופתם על אמירת "לשם יחוד". בעל "חוות יאיר" זצ"ל (שו"ת סימן ר"ט), אשר נשאל לפשר אמירה זו, עונה בענווה כי אינו מבינה. אולם עם התפשטות תנועת החסידות, שאימצה רבים מיסודות הקבלה הלכה למעשה, נפוצה יותר אמירת "לשם יחוד". בעל "נודע ביהודה" זצ"ל (שו"ת מהדו"ק י"ד סימן צ"ג וע"ע מהדו"ת או"ח סימן ק"ז), יצא חוצץ בביטויים חריפים נגד אמירת "לשם יחוד", על רקע תקופת שבת צבי שר"י, בה גדרו מלעסוק בקבלה (סוכת שלום" כ"ב), ובין טענותיו הוא מונה את סוגיית "סתמא לשמה", כלהלן.

למדנו כי "סתמא לשמה". כלומר: השוחט קרבן עולה, ובעת השחיטה לא אמר "לשם עולה", אלא שתק, "סתמא", לא פגם את הקרבן. שכן, ברור מאליו כי הקרבן מוקרב לשם ייעודו, אף אם לא נאמר כן במפורש. ולא זו בלבד, אלא שמבואר בגמרא, כי בית דין אף תקנו שהכהן לא יאמר מאומה, מתוך חשש שמא יתבלבל בדיבורו ויפגום את הקרבן, אלא ישחוט ותו לא. מעתה, הוא כותב, "קל וחומר בכוונת התפלה והמצוות, שיש בהם כמה עיקולי ופשווי וכמה חשש קיצוץ בנטיעות כאשר ראינו כל זה במופת פשיטא שיש לבטל שלא יכוון כלל ודי שעושה המצוה לשם מצוה".

דבריו חוללו סערה עצומה וויכוח, לאו דוקא בין חסידים ומתנגדים, אלא גם בין חסידים וחסידים, מתנגדים ומתנגדים. בין ההשגות, מפורסמת תשובתו של הגה"ק רבי חיים מטשורנוביץ זצ"ל, בעל ה"באר מים חיים" (בסוף ספר "שער התפילה"), אשר תמה על ההשוואה בין מצוות לקדשים. קדשים, "סתמא לשמה", מפני שכבר הוקדשו, מה שאין כן בעשיית מצוות, מניין כי "סתמא לשמה" [אין הם דומים אלא לגט אשה].

זהירות מבלבל בכוונת השמות הקדושים: אף על אודות חששותיו של ה"נודע ביהודה" מפני החלפה בטעות בין הכוונות של המצוות, העירו רבים מדברי בעלי התוספות (ב/ב ד"ה "אתנו"), המבארים, כי בקרבנות בלבד יש חשש לבלבל מאחר שהכהן עלול לטעות שהעולה שלפניו, שלמים הוא. אך במצוות, כיצד ניתן להתבלבל? אולם, יש המבארים, כי חששותיו של ה"נודע

באור. איש לא דיבר. הם ציפו לקראת הטוב ביותר והתכוונו לקראת הגרוע ביותר. מי יודע, אולי יזכו לחזות בעיניהם בשולי אדרתו של אליהו הנביא, שמא צדיק נסתר הוא ה"גנב" וקשרים טמירים לו עם רבם החדש. מי יודע.

ראש החברה קדישא כמעט נקש על דלת ביתו של ה"גנב", כשר יוס'ל היסה אותו במהירות, "ומי יתקע לדינו שהוא יסכים לענות על השאלה? אה? שמא יהדוף אותנו מעל מפתנו?" בעוד השאלה תלויה על לשונו, נחרד ר' יוס'ל לשמע צעדיו של ה"גנב". הוא שמע אותם. במאור פנים הזמינם להכנס למעונו תוך שהפסיר "חכייתו לכהן. ידעתי שלא תירדמו בלילה".

"שבו שבו", פנה לעברם בחביבות. ר' יוס'ל חרק שיניים למראה קומקום עטוי ירוקת שהציץ מתחת לערימת סחבות, לפני שלושים שנה נעלם קומקום זה מביתו שלו, ונחיריו של ראש החברה קדישא התרחבו בזעם למראה מקל ההליכה של ה"גנב", ששימש פעם כמוט של אלונקת הנפטרים.

"שבו שבו". **אני** מכיר את הרב 'שלנו כבר שישים שנה". עיניהם של ראשי הקהל כמעט יצאו מחוריהן. "היינו ילדים, הרב ואנוכי, וחלקנו אותו ספסל לימודים אצל אותו מלמד דרדק? אומר לכם את האמת, לשנונו לא היה חשק רב ללימודים. אך ר' שמרל המלמד, ערמומי היה ופקח. "קינדערלאך", פנה אלינו במתק לשונו, "רק פרשה אחת, בואו זיסעלאך, רק את העמוד הזה ותו לא. בואו, הנה, כבר גומרים ותעשו ככל העולה על הוחכם".

גם אני פקח הייתי, הצטחק ה"גנב", "ותוך זמן קצר ידעתי את המלמד ואת פיתוייו, ונוכחתי כי אין לדבר סוף. רק פרשה זו, רק פרק זה, רק חומש זה, רק מסכת זו, רק סדר זה, לא גומרים. אף פעם. חומש, משנה, גמרא, טור, שולחן ערוך, ועוד, ועוד. לא גומרים. אמרתי לרב 'שלנו, אייזיק, תקשיב לי טוב. אל תאמין לו לר' שמרל, אל תשמע לו! אבל הוא היה ילד תמים, שמע גם שמע. ישב ושינן "ויקרא" - והי' קרא, "אל משה" - אל משה, כך מבוקר עד ערב, עוד פרשה, עוד חומש... **הוא** נשאר אצל המלמד, ואני, פרשתי ל"עסק"...

מאז ועד הנה חלפו שנים רבות, והיום, למרות שלא הזמנתי אותו, סקרנותי בערה בי לראות את פניו של הרב החדש. מה אומר לכם, חי נפשי, נחרדתי לראות עד מה צדקתי: משהבטתי בפני הרב, הכרתי אותו. זה אייזיק. הילד שלמד איתי ולא הקשיב לקולי. כמה צדקתי, הוא לא הפסיק ללמוד עד היום...

כשהבנתו בי, שאני מכה באצבע צרדה, פנה ה"גנב" לר' יוס'ל שהאדים והחוויר חליפות, היה זה באותו רגע שלהכרתי חדרה הידיעה, כי הרב, הוא הוא אייזיק התמים. נסגר מעגל.

הוא אשר אמרתי לרב שלנו: "אמרתי לך שזה לא יגמר".

"מה אתם צוחקים", פנה בתרעומת לעבר חברי המשלחת, "לא צדקתי??"

דקות אחדות לאחר שחברי המשלחת סיימו את ביקורם בבית ה"גנב", הותקפה העיירה בגלי צחוק שלא נשמעו בה מעולם. כל החששות והפחדים הותרו

לעילוי נשמת

הר"ר **יחזקאל ברוך רפפורט**

ז"ל CHARLES RAPAPORT

ב"ר אהרן ז"ל נלב"ע י"א בטבת תש"ס **תנצב"ה**

הונצח ע"י משפחת רייסער הי"ו

ארה"ב - The Reischer family

לעילוי נשמת

מרת **חנה צירל וינדרבוים** ע"ה

ב"ר ישראל יעקב ז"ל

נלב"ע י"ד בטבת תשס"א

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחי

ביהודה" התייחסו לאותן כוונות טמירות וייחודי שמות, שעלולים להתבלבל בהם בקלות ולהחליף ביניהם, כפי שאכן משתמע מלשונו (שו"ת "חסד לאברהם", שו"ת "ערוגת הבושם או"ח סימן ט"ז אות א', ומובאים בספר "הכנה למצוה על ידי דיבור").

כיום, מנהג רוב קהילות החסידים לומר "לשם יחוד" לפני כל מצווה. ברם, בסידורו של בעל התניא זצ"ל לא מובא "לשם יחוד", כי אם לפני תפילת "ברוך שאמר". אחד הטעמים שנמסרו לכך הוא, כי לדעתו בברכת המצוות כלול כל מה שנאמר ב"לשם יחוד". אולם, מאחר שאין ברכה על התפילה, נזקק בעל התניא להקדים "לשם יחוד" לברוך שאמר ("הכנה למצוה" שם סימן י'). מקובל כי האדמו"ר מוהר"א מבעלזא זצ"ל דילג על "לשם יחוד" באחד מימי ספירת העומר, ויש שטענו כי היה זה ב"ז אייר, יום פטירת ה"נודע ביהודה" (שם עמ' ק"ז). גם פוסקים שלא נמנו על תנועת החסידות מציינים את אמירת "לשם יחוד", כגון, ה"חכמת אדם" (כלל קנ"א סעיף י"ב), בהקדמת "אור השנים" לבעל "הפרדס", ובעל ה"קצות החושן" בהקדמה לספרו "שב שמעתתא" כתב כי "ראוי לכל איש קודם כל מעשה טוב וכל לימוד לכוון לשם יחוד וכו' ובשם כל ישראל ולקבל עליו מצות ואהבת לרעך כמוך". גם המלבי"ם ("ארצות החיים" סימן כ"ח ס"ק כ"ט) כותב: "וכבר נהגו כל יראי ה' חסידים ואנשי מעשה לאמר".

לעומת זאת, ברוב קהילות מתפללי נוסח אשכנז, פשט המנהג שלא לומר "לשם יחוד", על פי דברי הגאון מוילנא זצ"ל ב"מעשה רב" (סי"ט), כי אין לומר מאומה לפני ספירת העומר ולאחריה, לבד מ"יה"ר שיבנה ביהמ"ק" וכו'.

דף מו/ב לשם ריח לשם ניחוח

איזה קרבן הקריבו לאחר חורבן בית המקדש

לאחר שחרב בית המקדש בטלה מצוות הקרבת הקרבנות. כך אנו למדים מדברי ראשונים רבים, ביניהם "כוזרי" הכותב (מאמר ג' אות נ"ז): "אמר החבר, אם היינו היום מצווים להקריב קרבנות היינו יודעים איך נשחטם, ולאיזה צד, וקבול דמו והפשטו ונתוחו, ולכמה נתחים ינתה, ואיך יקרב ואיך יזרק הדם ומנחתו ונסכו, והשיר הראוי לומר עליו...". כפי הנראה, קביעה זו, שפקעה מצוות הקרבת הקרבנות, מוסכמת על רבותינו הראשונים, אם כי קיים דיון אם הקרבנות אף נאסרה, או שמא פקעה חובת הקרבנות בלבד (ראה בהרחבה בשו"ת "ציץ אליעזר" חלק י"ב סימן מ"ז).

לפי אחת המסורות, במשך חמישים וארבע שנים, עד אשר נחרשה ירושלים על ידי טורנוסרופוס הרשע ונחרבה ביתו, נותר מזבח הקרבנות על כנו, ורבן גמליאל שחי בתקופה שלאחר החורבן, עיבר את השנה בשביל קרבן הפסח (סנהדרין יא/ב, עיין מהרי"ץ חיות שם וב"מרגליות הים"). קרבן הפסח דווקא, כך מקובל, הוא זה שהוקרב בתקופה זו, ולדעת הנצי"ב ("העמק דבר" דברים ג/טז), טעם הדבר נעוץ במשנתנו, בה נאמר, כי "לשם ששה דברים הזבח נזבח... לשם ריח ולשם ניחוח", היינו: לשם עשיית נחת רוח לקב"ה על ידי מילוי רצונו בהקרבת הקרבן. בכל הקרבנות, למעט בקרבן פסח, נאמר הביטוי "לריח ניחוח", ומאחר שקללות פרשת בחוקותי נושאות בחובן את הקללה "ולא אריח בריח ניחוחכם", היינו: כי בעת חרון אף ה', הוא לא יריח את ריח הניחוח, לפיכך, לא הקריבו את שאר הקרבנות שיש להקריבם לשם ריח ניחוח, כי אם את קרבן הפסח שאין עיקרו לשם ריח ניחוח (ראה עוד "חזון איש" מנחות סימן ל' ס"ק ה'). [לדעת הנצי"ב, זו עילה לאיסור הקרבת קרבנות. משום שאסור להקריב באופן שאין אפשרות לקיים את כל מרכיבי הקרבן, אף שהם לכתחילה בלבד, "עמק ברכה" עמ' ע"ז].

הנצי"ב מוסיף וכותב (הרחב דבר ויקרא שם), כי קללה זו, שה"חזון איש" זצ"ל (שם), מגדירה כ"גזירת הגלות", אינה מותנית בחורבן הבית, אלא באי אפשרות בנייתו. לדבריו, אם תהיה "הערה [מלשון "התערות"] מן השמים ורשות מאומות העולם", לבנות את בית המקדש, מיד בטלה קללת "לא אריח בריח ניחוחכם" וניתן יהיה להקריב קרבנות. זאת, מאחר שקללה זו מותנית בתחילת הפסוק "והשימותי את מקדשיכם, ולא אריח וכו'". עם ההכנות לבנייה, אין המקום לחשב שומם, והקללה נגוזת.

באחת, והכל לעגו ל"גנב", שגם בערוב ימיו נותר שוטה כשהיה, בלי להבין את תכלית החיים. ואילו הרב החדש הפטיר: "אילו היה זה יודע עד מה רב התענוג שבלימוד התורה, היה 'גונב' שיעור תורה".
מעשה זה סיפר לתלמידיו הגרמני"ד וויסמנדל זצ"ל, ראש ישיבת נייטרא בארצות הברית, בבקשו לאלפם לקח וללמדם בניה - סבלנות. בתחילת הדרך, כאשר יהודי מתחיל בדבר מצווה, יצרו תוקפו בכל כוחו, ומשכנעו בכל מיני אמתלאות כי אין הדבר לפי כחו. לא קל לעמוד בפיתוייו, יש צורך בגיוס כוחות נפשיים, ובהקרבה מסויימת, כדי לעמוד במשימה. אך בחלוף הזמן, היצר מרפה מעט, אינו זונח, חלילה, הוא לעולם אינו פושע בתפקידו, אך להיטות פוחתת, מרצו דוהה, והיהודי מתגבר עליו במאמצים פחותים מאלו שהיה עליו להשקיע בהתחלה.
זהו המבחן. ההתחלה, כאשר יהודי מקבל על עצמו קבלה טובה, קביעות עיתים לתורה, או דבר מצווה אחר, הידיעה כי עם הזמן הוא יחוש כי הדבר כרוך בפחות טרחה, עשויה להיטיב עמו ולעודדו בתחילת דרכו. סבלנות. זוהי המידה שיש להאזר בה בתחילת הדרך. סבלנות.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. סקפ: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת זבחים • דף מ"א • יום שלישי י"ד טבת

לשם מצוה!

בְּאֶחָד מִבְּתֵי הַקֶּנֶסֶת הַגְּדוֹלִים נוֹהֵג רַב בֵּית הַקֶּנֶסֶת לְאַסֹּף אֶת הַיְלָדִים בֵּין קֶבֶלֶת שֶׁבֶת לְתַפְלַת מַעְרֵב, וְהוּא מְשׁוּחַח אֶתְּם עַל נוֹשְׂאִים שׁוֹנִים, מְסַפֵּר לָהֶם סְפּוּרֵי צְדִיקִים, אֹמֵר רַעְיוֹן יָפֵה עַל הַפְּרָשָׁה, וְלַפְעָמִים הוּא מְלַמֵּד אֶתְּם דְּבָרִים שׁוֹנִים.

לֵיל שֶׁבֶת אֶחָד, כְּשֶׁעֲסָקוּ בַדֶּף הַיּוֹמִי בְּמִסְכַּת זְבָחִים, אִמְרוּ לָהֶם הָרַב: יְלָדִים יְקָרִים! בְּמִסְכַּת זְבָחִים עוֹסְקִים רַבּוֹת בְּכֶךָ שְׁצִירְךָ לְהַקְרִיב אֶת הַקְּרָבָן "לְשִׁמוֹ". לְמַשָּׁל, קְרָבָן עוֹלָה יֵשׁ לְהַקְרִיב לְשֵׁם קְרָבָן עוֹלָה וְלֹא לְשֵׁם קְרָבָן אַחֵר. הַיְדַעְתֶּם אֶתְּם? יִשְׁנֶן מִצְוֹת נוֹסְפוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם דִּין זֶה, הַיְדַעְתֶּם אֶתְּם אֵילּוּ מִצְוֹת?

יְחִיאֵל הַצְּבִיעַ וְאָמַר: "צִיצִית!" יָפֵה מְאֹד, אִמְרוּ הָרַב וְהַסְּבִיר: אֶת חוֹטֵי הַצִּיצִית צִרְיָךְ לְטוֹת וְלַתְלוֹת בְּבִגְד לְשֵׁם מִצְוַת צִיצִית. מַה עוֹד? גְּדֵי הַצְּבִיעַ וְאָמַר: מִצְוָה! אֶת הַמִּצְוֹת צִרְיָךְ לְאַפּוֹת לְשֵׁם מִצְוֹת מִצְוָה.

הָרַב שֶׁבַח אֶת הַיְלָדִים הַיְקָרִים שְׂרוֹכְשִׁים יְדִיעוֹת שׁוֹנוֹת בְּתוֹרָה.

כל יום הילד שלך לומד, מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי גליון לילדים חייג: 1700-500-151 חודש היכרות חינם

הקדם והנצח את נשמות יקיריך ז"ל
 שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים:
אדר - ניסן - אייר - סיון
 בגמרא המיוחדת "מהדורת נר תמיד" בהוצאת "מאורות"
לפרטים והרשמה:
 (שי) טל. 03-5775307/9 פקס. 03-7601020

עשרות אלפי גמרות
 מודפסות ונלמדות
לעילוי הנשמה
 המונצחת בעמוד הגמרא.

כי נר מצוה ותורה אור